

лення, стоить вважати тесно пов'язаним з явленям самоактуалізації, і забезпечується такими факторами, як володіння професійним освітою, наявність у особистості суб'єктоспридатності, здатності до самоздійснення, а також задоволення життям, активної інтеграції в життєдіяльність і структуру суспільства.

Ключові слова: самоопределение, професійне самоопределение, особистість, розвиток, самоактуалізація.

Liashenko R. O. Interrelation of the development of professional self-determination and self-actualization of personality.

Introduction. Pedagogical studies often consider professional self-determination through understanding of various factors of person's professional development. In conditional space where these factors are summarized, the process of socio-professional self-determination is performed.

For personality of student of higher education, self-determination in both study and life act as specific characteristics and criteria of social and professional self-determination. In our study, the content of teacher's consciousness, measured in its socio-cultural dimension not only as a performer of particular requirements of educational institution, but as a person capable to realize their inner self, self-determining regarding others and defining themselves, their professional and individual choices in a broader horizon of culture comprises scientific interest. Self-determination is bound to individual's life and social position. The latter in its turn includes their life self-determination and consequently represents professional self-determination. Systematizing ideas about the category of professional self-determination and scientific rationalization of mutual relation of professional self-determination and self-actualization composes the relevance and practical importance of this study.

The purpose of the article - to investigate the correlation effects and self-actualization in the context of human development, to analyze features of interaction of professional self-determination and self-actualization of an individual, to discuss the process of self-determination from the perspective of various professional factors.

It has been concluded that the development of the process of self-determination, professional self-determination in particular, is closely bound to self-actualization of personality and is caused by such factors as the possession of vocational education, the individual's ability of self-awareness, the ability to self-create, and the individual life satisfaction on the basis of their active integration into the life and the structure of society.

Keywords: self-actualization, self-determination, professional self-determination, personality, development.

УДК 37.015.3:331.361:159.955-026.15

Пустова Олена Олександрівна,
заступник директора з навчальної роботи

*Ірпінський державний коледж економіки та права
Україна, 08200, Київська обл.,
м. Ірпін, вул. Університетська, 31
Ирпенский государственный колледж экономики и права
Украина, 08200, Киевская обл.,
г. Ирпень, ул. Университетская, 31
Irpın State College of Economics and Law
Ukraine, 08200, Kyiv region, Irpın city, University str., 31*

РОЗВИТОК ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ЯК УМОВА ЇХ ПРОФЕСІЙНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ

Постановка проблеми. Трансформаційні та інтеграційні перетворення в суспільстві накладають відбиток й на систему вищої освіти, висувуючи нові вимоги до якості підготовки майбутніх фахівців. Нині на ринку праці існує попит на фахівця, який здатний творчо мислити, генерувати оригінальні ідеї, самостійно приймати сміливі та нестандартні рішення.

За визначенням С. У. Гончаренка, «творчість – продуктивна людська діяльність, здатна породжувати якісно нові матеріальні та духовні цінності суспільного значення» [1].

Проблема формування творчої особистості, пошук ефективних засобів розкриття творчого потенціалу кожної людини належить до універ-

сальних наукових проблем міждисциплінарного рівня та набуває особливої актуальності на сучасному інноваційному етапі суспільного розвитку. Творчість, інновації, креативна діяльність виступають як невід'ємні характеристики творчої особистості, формування якої є сьогоденною стратегічною метою освіти [2, с. 238].

На нашу думку, важливим завданням професійної підготовки фахівців у галузі економіки є розвиток творчого потенціалу особистості як умови її професійної спрямованості. Відповідно до цього виникає необхідність внесення глобальних змін до змісту, форм і методів навчальної роботи, пошук педагогічних механізмів творчого розвитку студентів, формування

у них активної позиції і творчого потенціалу, пошук нових резервів якісної підготовки фахівців, їхньої компетентності та особистісної зрілості.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблема розвитку творчого потенціалу особистості не є новою в філософії, психології та педагогіці. Проте вивчення проблеми розвитку творчого потенціалу майбутніх фахівців-економістів в наш час набуває нового звучання та нових відтінків.

Педагогічний аспект проблеми формування і розвитку творчої активності, творчого самовиявлення та самореалізації особистості розглядається в працях В. Андрєєва, Т. Браже, Д. Вількєєва, М. Данилова, Н. Кичук, П. Кравчука, М. Махмутова, В. Моляко, І. Огороднікова, Н. Половнікової, І. Родак, С. Сисоевої, М. Скаткіна, Т. Шамової, Г. Щукоїної та ін. З точки зору більшості з них творчий потенціал містить у собі всі здібності особистості – мислення, пам'ять, переконання, креативність, допитливість, гнучкість, нетерпимість, оригінальність, ініціативність, самоорганізованість та працездатність.

Так, на думку П. Ф. Кравчука, творчий потенціал проявляється насамперед у здатності особистості підходити до конкретної справи нестандартно, шукати і знаходити найбільш оптимальні шляхи, ефективні методи вирішення проблем, що виникли.

Т. Г. Браже розглядає творчий потенціал особистості як відкритість усьому новому, гнуч-

кість, нетерпимість та оригінальність мислення, здатність швидко змінюватись відповідно до нових умов діяльності. В. О. Моляко розглядає творчий потенціал як «ресурс творчих можливостей людини, здатність конкретної людини до здійснення творчих дій, творчої діяльності в цілому». І зазначає, що «творча людина... потенційно здатна до творчості. Інша річ – у яких масштабах, у якому обсязі, на яких часових дистанціях, в яких сферах» [3]. Автор доводить, що складовими творчого потенціалу є природні здібності, спрямований інтерес, загальний інтелект, швидкість засвоєння нової інформації, допитливість, бажання створювати щось нове, наполегливість, цілеспрямованість, працьовитість. На думку В. О. Моляко, творчий потенціал – це швидке оволодіння професійними вміннями та навичками, майстерність виконання певних дій, здатність до реалізації власних стратегій і тактики вирішення різних проблем, завдань, пошук виходу зі складних нестандартних, екстремальних ситуацій.

Творчий потенціал особистості у філософії розглядається як синтетична якість, що характеризує міру можливостей людини ставити й вирішувати нові завдання у сфері своєї суспільно значущої діяльності. На думку Т. В. Дуткевич, творчий потенціал виступає в єдності духовної, інтелектуальної, трудової сторін особистості. Здатність до творчості знаходить свою реалізацію у праці, результатом якої є конкретні суспільно значущі оригінальні продукти (рис. 1) [1].

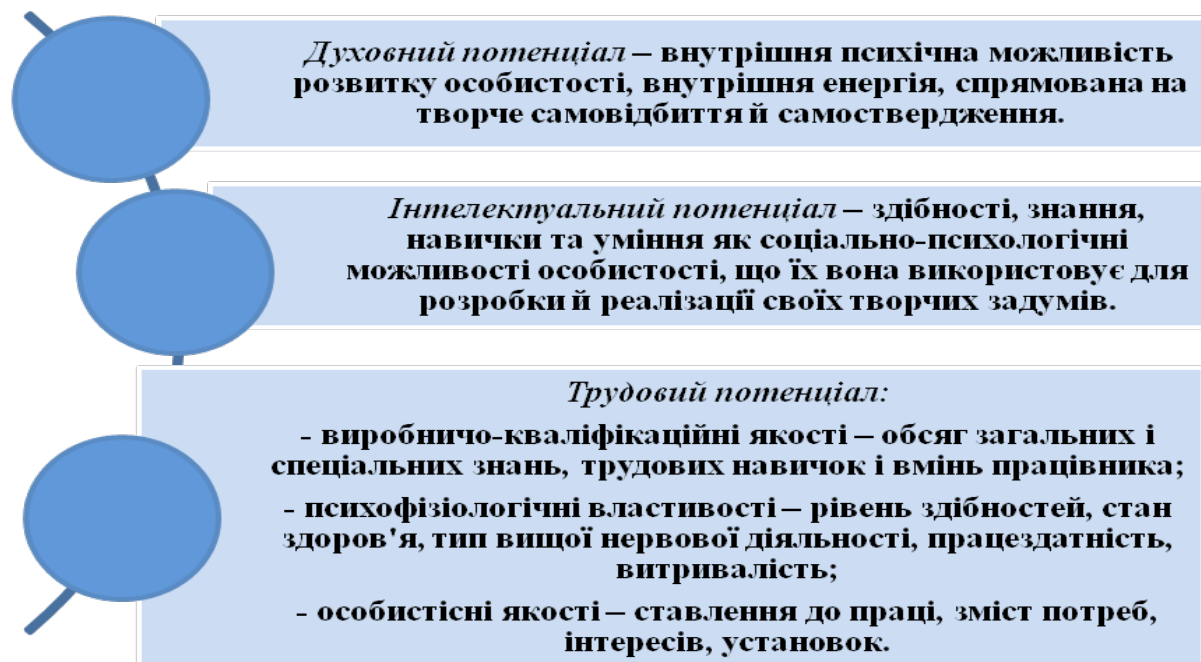

Рис. 1. Складові творчого потенціалу за Т. В. Дуткевич

У розвитку творчої особистості С. П. Яланська відокремлює такі основні компоненти: когнітивний, поведінковий, мотиваційний, емоційний, які представлено нами в таблиці 1 [5].

Таблиця 1
Компоненти творчої особистості (за С. П. Яланською)

Компоненти творчої особистості	Складові компонентів
Когнітивний	- система знань про сутність, структуру, особливості взаємодії; - знання про стилі спілкування; - фонове знання, тобто загальнокультурна компетентність; - творче мислення
Поведінковий	- загальні та специфічні вміння, що дозволяють успішно керувати ситуацією взаємодії, застосовувати конструктивні стратегії поведінки у конфліктних ситуаціях; - експресивні вміння; - перцептивно рефлексивні вміння
Мотиваційний	- розширення простору пізнавальних інтересів; - спрямованість на взаємодію; - високий рівень домагань та потреби в навчанні; - готовність до прояву компетентності; - відповідальність
Емоційний	- гуманістична установка на взаємодію; - готовність вступати з іншою людиною в особистісні, діалогічні взаємини; - високий рівень емпатії та рефлексії; - позитивна Я концепція

Проте розвиток творчого потенціалу в майбутніх фахівців у технікумах і коледжах залишається недостатньо дослідженим. Окремі аспекти даного процесу знайшли відображення в статтях та дисертаційних дослідженнях у контексті вивчення інших проблем.

Метою статті є висвітлення шляхів розвитку творчого потенціалу особистості майбутнього фахівця у вищих навчальних закладах I-II рівнів акредитації.

Виклад основного матеріалу. Дослідивши суть понять «творчість» і «творчий потенціал», ми вважаємо, що творчий потенціал – це динамічна структура, що поєднує у собі три основні складові: творчі здібності, що проявляються через творчу діяльність особистості, і обумовлені її креативністю (рис. 2.).

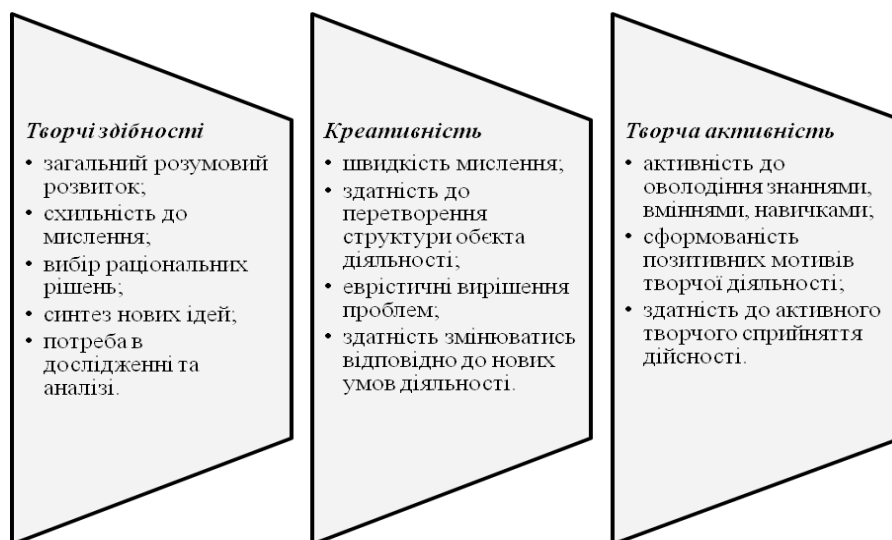

Рис. 2. Складові творчого потенціалу

Практичний досвід роботи в коледжі свідчить, що в процесі підготовки студентів викладачу слід звернути особливу увагу на формування у майбутніх фахівців різноманітних, глибоких і міцних систем знань, на максимальну стимуляцію самостійної діяльності, розвиток стійких творчих інтересів, цілеспрямованість творчих пошуків, наполегливість під час виконання творчих завдань.

Закономірності становлення і розвитку творчої особистості органічно пов'язані із загальними закономірностями формування всебічно розвинутої особистості, зумовлені ланцюгом формування рис, якостей і специфікою творчого процесу, в якому творча особистість виявляє вміння усвідомити суперечності, здатність розв'язання суперечностей тощо. Практика переконує, що студенти мають спрямовуватися на розвиток умінь самостійно

розв'язувати проблеми, практичні завдання, мислити творчо [5].

Однією зі складових розвитку творчого потенціалу студентів є продуктивне навчання. Воно породжує нові вимоги, що мають бути враховані в системі дидактичних принципів. Таке навчання в широкому розумінні передбачає не лише подання тими чи іншими засобами і способами навчальної інформації, але й активізації розумової діяльності до того рівня, коли у студентів з'являється як питання, пов'язані з різними аспектами засвоєння матеріалу, так і нагальна потреба розкрити їх [6].

Розвиток творчого потенціалу майбутніх фахівців в сучасних умовах вимагає кардинального перегляду змісту та методів навчання. Нині викладач повинен сформувати у студентів вміння, що є складовими активного типу навчання (рис. 3).

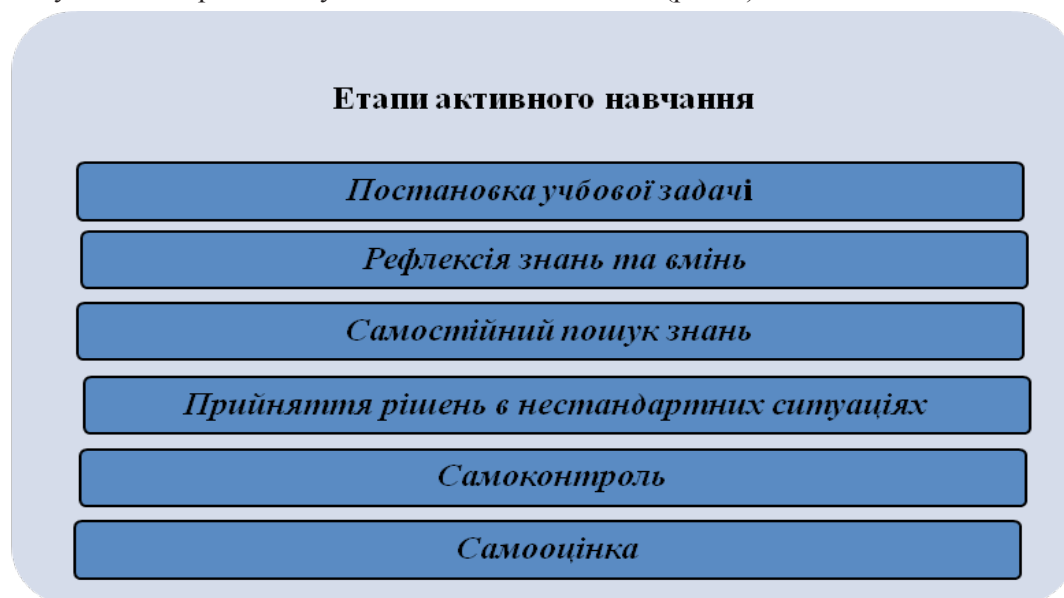

Рис. 3. Етапи активного навчання

Принадно зазначити, що для успішної підготовки спеціалістів нової формації в освітній діяльності коледжу необхідно зробити акцент на забезпеченні студентам комфортних умов професійного становлення, розвитку творчих якостей, використовуючі сучасні технології навчання.

Ми цілком згодні з думкою провідних спеціалістів і вчених, що якість освіти має визначатися здатністю навчального закладу створювати умови для розвитку творчого потенціалу майбутніх фахівців та їх подальшої адаптації в навколишньому середовищі. Так моніторинг якості освіти в Ірпінському державному коледжі економіки та права показав, що професійна підготовка молодших спеціалістів буде якісною, якщо:

- використовується системний підхід в навчанні;
- враховуються особисті здібності студентів;

- створений психологічно сприятливий клімат для творчості;
- впроваджуються активні методи навчання;
- надається можливість для самостійності та творчості студентів;
- соціально підтримується творча поведінка.

Безумовно, студента необхідно навчити читати та використовувати набуті знання, вміння і навички в практичній діяльності. Пошук нових форм навчання дає змогу викладачам виявити ряд ефективних прийомів активізації творчої діяльності студентів.

У професійному навчанні майбутніх економістів та юристів, на нашу думку, потрібно використовувати дослідницькі, проблемні та проблемно-пошукові лекції. Такий тип лекцій уможливорює якісне засвоєння необхідної навчальної інформації, розвиває творче професійне мислення студентів, активізує особистий пошук, формує пізнавальний інтерес до змісту

навчальних дисциплін та професійну відповідальність, підводить студентів до самостійного усвідомлення одержаних висновків.

Маючи практичний досвід, ми впевнені, що результатом творчої співпраці викладачів і студентів можуть стати проектні роботи як інтеграція набутих знань на їх застосування і набуття нових; як поєднання теорії і практики шляхом постановки певного творчого завдання і практичного його виконання. Адже метод проектів допомагає студентам самостійно пройти всі етапи дослідження обраної проблеми, розвиває навички пошукової, аналітичної, творчої діяльності. Робота над проектом формує вміння самостійно орієнтуватись в інформаційному просторі, посилює інтерес до професійної діяльності і змушує студентів по-іншому оцінити суть і зміст навчання у коледжі.

Ми вважаємо, що сприятливі умови для творчого застосування теоретичних знань в практичній діяльності складаються в процесі ділової гри. Ділові ігри дають змогу моделювати ситуації, аналогічні тим, з якими студент може зустрітись в житті: судові засідання, юридична консультація, послуги адвоката, підприємницька діяльність тощо. Гра завжди спрямована на вироблення стратегії поведінки, розвиває креативне мислення, сприяє формуванню інтуїції, допомагає передбачати вірогідні наслідки, аргументувати свій вибір.

На наш погляд, значний вплив на розвиток особистості, підвищення її творчої активності здійснює правильна організація самостійної роботи студентів. З цією метою педагогічним

колективом коледжу розроблені методичні рекомендації для організації самостійної роботи студентів, що включають різні види завдань, а саме: складання есе, створення блок-схем змісту певної теми, встановлення причинно-наслідкових зв'язків між теоретичними поняттями, виявлення системних зв'язків у змісті навчальних курсів.

Висновки. Отже, можна сказати, що формування творчої особистості студента, розвиток творчого потенціалу майбутніх фахівців є найважливішим завданням, що має визначити напрями освіти у коледжах на наступні роки. Для розвитку творчого потенціалу майбутніх фахівців необхідно оновлювати не лише зміст навчальних програм з усіх дисциплін, а й методики їх викладання. Викладач має включати не тільки нестандартний, пошуковий та інноваційний підхід до організації та здійснення педагогічного процесу, а й постійне його вдосконалення та збагачення.

Розвиток творчого потенціалу студентів – це методологічно обґрунтований, цілеспрямований процес, метою якого є формування креативної особистості, максимально адаптованої до вимог сучасності. При цьому ефективність та результативність цього процесу забезпечується всією логікою побудови змісту освітнього процесу, стилем навчання і виховання, відповідними організаційними формами та прийомами. І від того, як викладач і студент будуть враховувати їх у своїй діяльності, залежатиме рівень професіоналізму фахівця.

Література

1. Гончаренко С. Український педагогічний словник / С.У. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 375 с.
2. Кремін В. Г. Синергетика в освіті: контекст людиноцентризму: монографія / В. Г. Кремін. В. В. Ільїн. – К.: Педагогічна думка, 2012. – 367 с.
3. Моляко В. О. Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень [Електронне джерело] / В. О. Моляко, О.Л. Муzyка. – Житомир : Рута, 2006. – 320 с.). – Режим доступу до книги: http://www.vuzlib.com.ua/articles/book/21487-Zdibnosti_tvorchist_obdarov/1.html
4. Дуткевич Т. В. Загальна психологія : теоретичний курс: навчально-методичний посібник / Т. В. Дуткевич. – Кам'янець-Подільський : ПП Зволейко Д. Г., 2015. – 432 с.
5. Яланська С. П. Психологія творчості: навчальний посібник / С.П. Яланська. – Полтава : ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2014. – 180 с.
6. Божок Н. О., Власенко Л. В. Розвиток творчого потенціалу майбутнього фахівця [Електронне джерело] / lawbooks.new. – Режим доступу: http://lawbooks.news/pedagogika_920_922/literatura-41439.htm.

References

1. Honcharenko S. Ukrayins'kyu pedahohichnyy slovnyk / S.U. Honcharenko. – K. : Lybid', 1997. – 375 s.
2. Kremin' V. H. Synerhetyka v osviti: kontekst lyudyno tsentryzmu: monohrafiya / V. H. Kremin'. V.V. Il'yin. – K.: Pedahohichna dumka, 2012. – 367 s.
3. Molyako V. O. Zdibnosti, tvorchist', obdarovanist': teoriya, metodyka, rezul'taty doslidzhen' [Elektronne dzherelo] / V. O. Molyako, O. L. Muzyka. – Zhytomyr : Ruta, 2006. – 320 s. – Rezhym dostupu do knyhy: http://www.vuzlib.com.ua/articles/book/21487-Zdibnosti_tvorchist_obdarov/1.html
4. Dutkevych T. V. Zahal'na psykholohiya : teoretychnyy kurs: navchal'no-metodychnyy posibnyk / T. V. Dutkevych. – Kam'yanets'-Podil's'kyu : PP Zvoleyko D. H., 2015. – 432 s.
5. Yalans'ka S. P. Psykholohiya tvorchosti: navchal'nyy posibnyk / S.P. Yalans'ka. – Poltava : PNPu imeni V.H. Korolenka, 2014. – 180 s.
6. Bozhok N. O., Vlasenko L. V. Rozvytok tvorchoho potentsialu maybutn'oho fakhivtsya [Elektronne dzherelo] / lawbooks.new. – Rezhym dostupu: http://lawbooks.news/pedagogika_920_922/literatura-41439.htm.

Пустова О. О. Розвиток творчого потенціалу майбутніх фахівців як умова їх професійної спрямованості.

Інтеграційні процеси в суспільстві вимагають активізації творчих здібностей та розвитку творчого потенціалу особистості, організації творчої діяльності та створення умов для самореалізації.

В сучасному світі вивчення проблеми розвитку творчого потенціалу майбутніх фахівців набуває нового значення та нових відтінків. Тому, пріоритетним напрямом освіти у вищих навчальних закладах I-II рівнів акредитації повинен стати розвиток творчої особистості студента, здатного до змін та перетворень.

У статті висвітлено педагогічні та психологічні погляди на розвиток творчого потенціалу особистості і творчу самореалізацію майбутніх фахівців у процесі професійної освіти. Розкрито сутність поняття «творчий потенціал», узагальнені складові творчого потенціалу, окреслено способи активізації творчих здібностей майбутніх фахівців у процесі професійної підготовки.

Щоб підготувати справжнього фахівця, необхідно озброїти випускника коледжу комплексом професійних здібностей як загальних, так і спеціальних (творче мислення, креативність), а також здатністю творчо реагувати на зміни в усіх сферах життя, і особливо – у професійній.

Автор звертає увагу на те, що успішність процесу формування творчого потенціалу майбутнього фахівця залежить, в першу чергу, від форм і методів організації освітнього процесу, і пропонує шляхи його удосконалення.

Значна увага в статті відведена активним методам навчання, які стимулюють прояв потенційних творчих здібностей і надають можливість для самостійності та креативності студентів.

Ключові слова: творчість, творча особистість, творчий потенціал, творчі здібності, творча активність

Пустовая Е. А. Развитие творческого потенциала будущих специалистов как условие их профессиональной направленности.

Интеграционные процессы в обществе требуют активизации творческих способностей и развития творческого потенциала личности, организации творческой деятельности и создания условий для самореализации.

В современном мире изучение проблемы развития творческого потенциала будущих специалистов приобретает новое значение и новые оттенки. Поэтому приоритетным направлением образования в высших учебных заведениях I-II уровней аккредитации должно стать развитие творческой личности студента, способного к изменениям и преобразованиям.

В статье освещаются педагогические и психологические взгляды на развитие творческого потенциала личности и творческую самореализацию будущих специалистов в процессе профессионального образования. Раскрывается сущность понятия «творческий потенциал», обобщены составляющие творческого потенциала, очерчиваются способы активизации творческих способностей будущих специалистов в процессе профессиональной подготовки.

Чтобы подготовить настоящего специалиста, необходимо вооружить выпускника колледжа комплексом профессиональных способностей как общих, так и специальных (творческое мышление, креативность), а также способностью творчески реагировать на изменения во всех сферах жизни, и особенно – в профессиональной.

Автор обращает внимание на то, что успешность процессу формирования творческого потенциала будущего специалиста зависит, в первую очередь, от форм и методов организации учебного процесса, и предлагает пути его усовершенствования.

Особое внимание в статье отведено активным методам обучения, которые стимулируют проявление потенциальных творческих способностей и дают возможность для самостоятельности и креативности студентов.

Ключевые слова: творчество, творческая личность, творческий потенциал, творческие способности, творческая активность.

Pustova O. O. Development of creative potential of future specialists as a condition of their professional orientation.

Integration processes in society require activation of the creative abilities and development of creative potential, organization of creative activity and creating the conditions for self-realization.

In the modern world studying the problem of the creative potential of future specialists acquires a new meaning and new colors. Therefore, the a priority direction of education in higher education I - II levels of accreditation must be the development of creative individual student is able to change and transformation.

The article highlights the pedagogical and psychological views on the development of creative potential and creative self-realization of future professionals in the professional education. It is revealed the essence of the concept of «creativity», summarized the components of creative potential outlined the ways to activation of creative abilities of future specialists in the training.

In order to prepare a true specialist, it is necessary to equip a graduate of college by complex of professional abilities both general and special (creative thinking, creativity) and the ability creatively to respond to changes in all areas of life, and especially - professional.

The author points out that the success of the process of forming the creative potential of the future expert depends primarily from the forms and methods of educational process and suggests ways of improvement.

Much attention in the article is assigned to active teaching methods that stimulate expression of potential creative abilities and provide opportunity for independence and creativity of students.

Keywords: creativity, creative personality, creative potential, creativity, creative activity.